



## Türkiye'deki Suriyeli Eğitimcilerin Gözünden Göç ve Uyum Sürecinde Eğitimin İşlevi ve Barışa Katkısı\*

Asiye Şahin<sup>a</sup>



Yahya Şahin<sup>b</sup>



<sup>a</sup> *İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora, İstanbul, Türkiye*

<sup>b</sup> *Araştırma Görevlisi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye*

### Özet

Savaş ve göç halklar için hayatın bütün akışının normal seyrinden çıktığı, sosyal, fiziksel, psikolojik birçok problemin zuhur ettiği vakalardır. Bu süreçte gerek savaşın ve göçün yol açtığı sorunları asgari düzeye indirmek gerek göç edilen yeni topluma uyum sağlamak noktasında katkısı en yüksek bileşenlerden biri kuşkusuz eğitim ve eğitimin yürütücüleri olan eğitimcilerdir. Bu çalışma Türkiye’de bulunan Suriyeli eğitimcilerin gözünden, göç ve uyum süreçlerinde eğitimin işlevini ve anlamını, mevcut eğitim sisteminin toplumsal farklılıklara uygunluğunu ve bütün toplumlar için barış imkanını hazırlaması bakımından eğitimin gelecekte nasıl şekillenmesi gerektiğini araştırmaktadır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak Türkiye’de Geçici Eğitim Merkezlerinde görev yapan dokuz katılımcı ile derinlemesine görüşülmüştür. Görüşmelerde ortaya çıkan bulgulara kategorize edilerek analiz edilmiştir. Çalışmada eğitimin ve eğitimcilerin göç sürecinde yaşanan travmalara ve sosyal sorunlara karşı olumlu etki yaptığı, Geçici Eğitim Merkezlerinin uyum sürecinin öğrenciler ve toplum açısından daha sağlıklı ve sorunsuz ilerlemesini sağladığı saptanmıştır. Suriyeli eğitimciler açısından mevcut Suriye eğitim sisteminin farklı fikir ve anlayışlara açık olmadığı, ulus fikrinden beslendiği ve gruplar arası çatışmayı tetikleyici unsurlar barındırdığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca gelecekte bütün halklar için barış imkanının doğması bakımından eğitimin üstlenmesi gereken vazife ne olmalı sorusuna da bu çalışmada cevap aranmıştır.

### MAKALE TÜRÜ

Araştırma

### MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim 3 Aralık 2019

Kabul 15 Mayıs 2020

### ANAHTAR

### KELİMELER

Suriye, eğitim, göç, uyum ve barış

**Atf bilgisi:** Şahin, A. ve Şahin, Y. (2020). Türkiye’deki Suriyeli eğitimcilerin gözünden göç ve uyum sürecinde eğitimin işlevi ve barışa katkısı. *Harran Maarif Dergisi*, 5 (1), 63-87. doi:http://dx.doi.org/10.22596/2020.0501.63.87

**Sorumlu yazar:** Yahya Şahin **e-posta:** yahyasahin44@gmail.com

\* Bu çalışma II. Uluslararası Öncü Öğretmenler Zirvesi’nde (15-17 Temmuz 2016/ Üsküp) sözlü bildiri olarak sunulan bildiri metninin güncellenmiş ve analizleri gözden geçirilerek düzenlenmiş halidir.

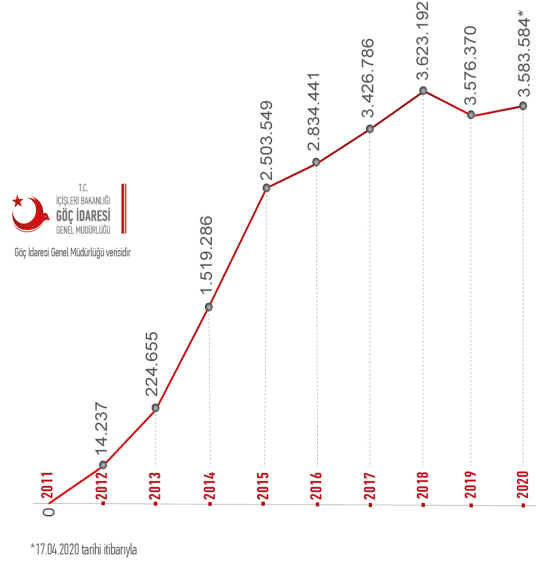
## Giriş

İnsanlığın tarihi aynı zamanda bir göç tarihidir. Tarih; savaş, fetih, kıtlık, yurt arayışları, coğrafi ve ekonomik vs. birçok nedenden dolayı toplumların göçlerine şahitlik etmiştir. Göçler fiziksel bir yer değiştirme olmakla beraber kültürel, siyasi, ekonomik ve psikolojik etkileşimleri barındıran çok yönlü hareketlerdir. Topluluklar yer değiştirme sürecinde karşılaştıkları toplumlar ile asabiyetlerine göre kimi zaman kısa kimi zaman uzun süreli çatışmalar yaşamış ve nihayetinde kültürel ve askeri olarak baskın olan toplumun içinde erimişlerdir (İbni Haldun, 1990). Ancak karşılıklı etkileşim kaçınılmaz bir gerçeklik olarak devam edegelmiştir.

Toplumların kültürel, sosyal, ekonomik, politik ve eğitim boyutlarıyla yakın bir ilişkisi olan göç olgusu; sosyal bilimcilerin, eğitim bilimcilerin ve psikoloji alanında çalışanların ilgilendikleri bir çalışma alanı olmuştur (Şahin 1999). Göç siyasi, ekonomik, kişisel veya çevresel nedenlerle, insanların ya da toplumların yaşadıkları coğrafyadan başka bir coğrafyaya yaptıkları yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004). İnsanların farklı bölgeler arasındaki bu göç hareketi ekonomik ya da bireysel nedenlerle küçük gruplar halinde olabildiği gibi, özellikle savaş hallerinde kitlesel bir seviyede gerçekleşebilmektedir (Aksoy, 2012).

Tarih boyunca göçmenler ve sığınmacılar için İstanbul ve Anadolu toprakları her zaman güvenli bir yer olmuştur (Ağanoğlu, 2001). 2011’de Suriye’de başlayan iç savaşla beraber Türkiye Suriye’deki iç savaştan kaçanların yoğun olarak göç ettiği bir ülke olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nun raporuna göre 29.04.2011 tarihinde ilk olarak 252 kişilik bir grubun Türkiye’ye giriş yapmasından itibaren, Türkiye Suriye’den gelip sığınma talep eden yüz binlerce göçmene kapılarını açmış ve onları ülkesine kabul etmiştir. İç savaşın devam etmesi ve uluslararası güçlerin dahli ile beraber çatışmaların günden güne şiddetlenmesi neticesinde yoğun olarak Türkiye’ye göçler devam etmiştir. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 17.04.2020 tarihli verilerine göre biyometrik kayıtları yapılan ve geçici koruma altına alınan Suriyeli sığınmacı sayısı 3.583.584 olmuştur.

### YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SÜRİYELİLER



Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Göç hareketinin sınır bölgeler üzerinden gerçekleşmesi doğal olarak sığınmacıların Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay sınır illerinde yoğunlaşmasına yol açmakla beraber ilerleyen süreç içerisinde İstanbul başta olmak üzere Bursa, İzmir, Konya, Adana ve Mersin illerine yerleşmeler gerçekleşmiştir. Gelineen noktada Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine bakıldığında sığınmacıların en yoğun yerleştiği bölgelerin sınır illeri ve başta iş imkanları gibi nedenler bulunmak üzere metropol kentlerde olduğu görülmektedir.

Suriye'deki iç savaşla beraber bugünkü verilere göre yaklaşık üç buçuk milyon insanın coğrafi yakınlıktan ve Türkiye'nin açık kapı politikasından dolayı ülkemizi tercih etmesi, eğitimden sağlığa, çalışma koşullarından kent yapılarına kadar alt yapısı hazır olmayan bir durum ile karşı karşıya kalınmasına ve birçok toplumsal kriz alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Göçün sosyal ve fiziksel zorlukları ekonomik sıkıntılar ile birleşince bu durum hem iltica eden halkı hem de ülkemizi çok boyutlu sorunların içine itmiştir. Her kriz alanı aynı zamanda beraberinde yönetimsel ve sosyal kapasitelerin genişlemesi ve güçlenmesi imkanını da beraberinde getirir. Özellikle göç gibi siyasi ve

ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyal ve kültürel dönüşüm ve çeşitlenme imkanlarını barından vakalar bu kriz ve olanakları içlerinde en fazla barındıran sosyal olgulardır.

Bu çalışmamızda öncelikle Suriye göçü sonrasında eğitim alanında yaşanan gelişmeler ve geçici eğitim merkezlerinin geçirdiği dönüşüm ele alınacak, daha sonra uyum ve eğitim, bu iki bileşenin toplumsal barışa katkısı irdelenip bu bağlamda yapılan saha çalışmasının yöntem, bulguları paylaşılarak bu bulgular çalışmanın ana odağı ekseninde analiz edilecektir.

Kitlesele göç neticesinde Türkiye'ye gelen nüfusa bakıldığında 1.179.264 kişinin çağ nüfus olarak adlandırılan 5-18 yaş zorunlu eğitim okul çağındaki bireylerden oluştuğu görülecektir. Buna 493.497 olan 19-24 yaş yükseköğrenim çağ nüfusu da eklendiğinde, bu rakamın toplam göçün neredeyse % 50'lik kısmına tekabül ettiği ve nüfusun mevcut dağılımından hareketle her sene çağ nüfusunun bir önceki seneye göre artış gösterdiği düşünüldüğünde eğitim alanında çok önemli miktarda bir potansiyelin mevcut olduğu sonucuna varılacaktır.

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN  
YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI**

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
<b>TOPLAM</b>	1.929.987	1.653.597	3.583.584
0-4	255.124	245.826	500.950
5-9	281.565	258.567	540.132
10-14	202.000	181.901	383.901
15-18	139.234	115.997	255.231
19-24	283.233	210.264	493.497
25-29	199.553	145.039	344.592
30-34	158.444	115.730	274.174
35-39	117.576	95.435	213.011
40-44	83.880	74.210	158.090
45-49	59.036	56.692	115.728
50-54	49.112	48.313	97.425
55-59	37.500	37.521	75.021
60-64	28.303	29.002	57.305
65-69	20.072	20.522	40.594
70-74	7.690	8.629	16.319
75-79	3.744	4.639	8.383
80-84	2.182	2.897	5.079
85-89	1.071	1.502	2.573
90+	668	911	1.579

\*17.04.2020 itibarıyla

Sürecin başında Türkiye'deki Suriyelilerin eğitime ulaşma konusunda yaşadıkları problemler en önemli sorunlardan birisiydi. (Tunç, 2015). Zor yaşam koşulları içinde yaşayan Suriyelilerin eğitim imkânından yeterince faydalanamıyor olmaları uzun vadede suç oranlarındaki artışa ve sosyal sorunlara yol açabilecekti. (Oytun ve Gündoğar, 2015). Bu nedenle uzun vadede ortaya çıkabilecek sosyal sorunların en aza indirgenmesinde Suriyelilerin eğitimi büyük önem taşımaktadır.

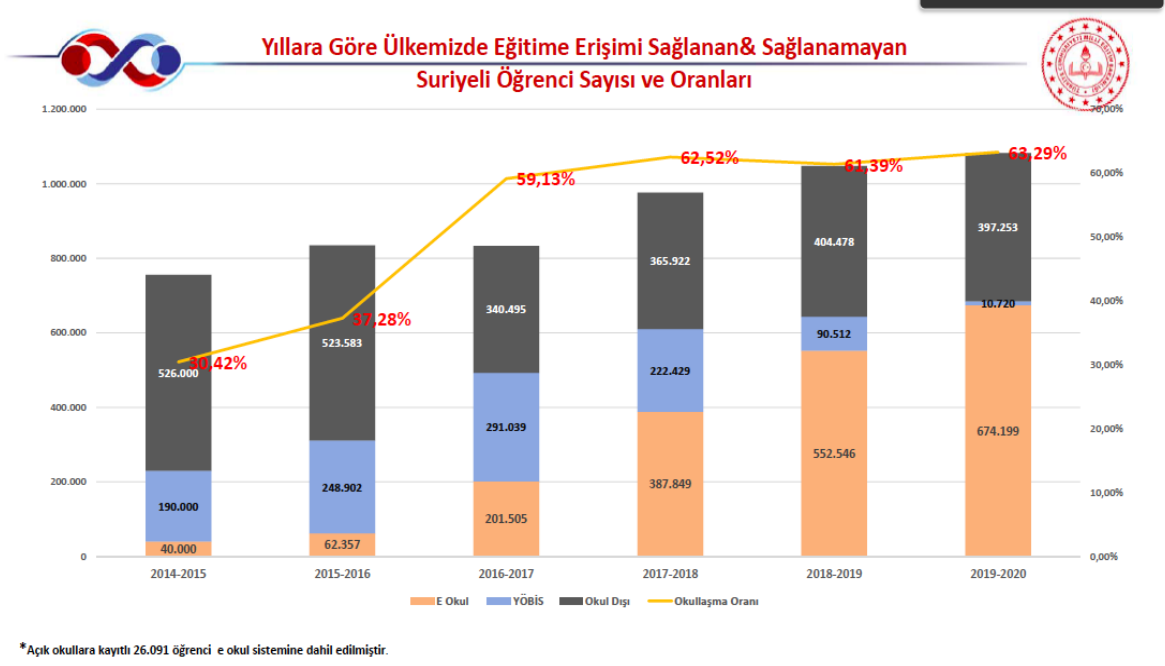
İlk etapta kısa vadeli çözümler üreten Türkiye, savaşın uzaması, kitlesel göçlerin artması, belirsizliğinin devam etmesi ve uluslararası boyutlarının genişlemesi ile birlikte daha uzun vadeli çözümler için alt yapı hazırlamaya başlamıştır. Eğitimin insan yaşamında ve toplumların kimliklerini inşa etmedeki büyük rolü (Seydi,2013) dikkate alındığında Suriyeli mültecilerin yaklaşık % 50'sinin okul çağında (5-24 yaş arası) olması eğitime dair atılacak adımlarda büyük önem taşımaktadır. 2013 yılında bu yönde çeşitli genelgeler yayımlayan Milli Eğitim Bakanlığı öncelikle kamp merkezlerinde bulunan çocukların eğitimi için bir takım tedbirler almış, ancak 2014 yılının Nisan ayında çıkarılan "geçici koruma kanunu" ile kamp dışında bulunan Suriyelilerin de eğitim hizmetine ulaşabilmeleri için çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Emin, 2016).

Bu çalışmaların en kapsamlısı Milli eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan *Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri* konulu 2014/21 sayılı genelgedir. (MEB, 2014).Bu genelge kapsamında Bakanlık içerisinde, il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde yabancı öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerini koordine edecek birimlerin oluşturulmasından, geçici eğitim merkezlerinin kurulmasına, öğrenci kayıt kabul süreçlerinden denklik işlemlerine, Türkçe dil eğitiminden yabancı gönüllü eğitici çalıştırılmasına kadar pek çok konu düzenlenmiştir. İlgili genelgede geçici eğitim merkezlerinin (GEM) kurulması hakkında: "*Kitlesel akından etkilenen il/ilçelerde milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet yürütmek üzere valilik oluru ile geçici eğitim merkezi oluşturulacaktır. Bu merkezlerde verilen eğitimin amacı kitlesel olarak ülkemize akın etmiş yabancı öğrencilerin, ülkelerin de yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine devam edebilmelerini, ülkelerine döndüklerinde veya bakanlığımıza bağlı her tür ve derecedeki eğitim kurumuna geçmek ve eğitimlerine ülkemizde devam etmek istemeleri halinde sene kaybını önleyecek nitelikte olacaktır.*" denilmekte ve çeşitli paydaşlarla birlikte bu eğitim kurumlarında yürütülecek eğitim öğretim faaliyetlerinde müfredat birliğinin sağlanması için Bakanlığın belirlemiş olduğu programlara göre hareket

edileceği bildiriliyordu (MEB, 2014). Bu merkezler ya uygun saatlerde okul binalarını ya da özel birtakım mekanları kullanmaktadırlar. Bu merkezlerin en önemli özelliği eğitim dili olarak Arapçayı kullanmaları ve eğitimcilerin de Suriyeli olmasıdır. Kullanılan müfredat geçici Suriye hükümeti eğitim bakanlığı tarafından gözden geçirilmiş kısmen değişiklikler yapılmış Suriye müfredatıydı. (BEKAM, 2015).

Geçici Eğitim merkezlerinde Türkçe dil eğitimleri yetkili kurumlarca belirlenen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları tarafından yürütülürken diğer derslerle ilgili ihtiyaç halinde *“oluşturulan geçici eğitim merkezlerinde eğitim öğretim faaliyetine gönüllü olarak destek olmak isteyen yabancıları, görevlendirilen eğitim koordinatörü ile birlikte değerlendirilecek ve uygun bulunanların söz konusu merkezlerde eğitim koordinatörü denetiminde çalışmalarına destek olmaları sağlanacaktır.”* denilerek yabancı eğitimcilerin gönüllü olarak çalışmalarına olanak sağlanmaktaydı.

Kültürel yakınlık, dil kolaylığı psikolojik nedenler, çevre faktörü gibi birçok nedenle geçici eğitim merkezlerini daha fazla tercih eden Suriyeli öğrenciler 2016-2017 eğitim öğretim yılından başlamak suretiyle tedrici bir şekilde kademe kademe her sene (ilk sene 1, 5, ve 9 sınıflar, sonraki sene 2, 6, 10. sınıflar gibi) mevcut resmi okullara aktarılmak suretiyle geçiş süreci sağlanmıştır. Bu uygulamanın başladığı 2016 yılında okullaşan öğrencilerin 248.902’si geçici eğitim merkezlerinde, 62.357’si E-Okul sisteminde iken, 2020 yılına gelindiğinde geçici eğitim merkezindeki öğrenci sayısı 10.720, E-okul sistemindeki öğrenci sayısı ise 674.199 olmuştur.



Kaynak: [https://hbogm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2020\\_01/27110237\\_OCAK\\_2020internet\\_BulteniSunu.pdf](https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf)

Geçici eğitim merkezlerinde eğitim-öğretim faaliyetlerine destek vermek amacıyla çalışan Suriyeli gönüllü eğitimciler ise bu süre zarfında geçici eğitim merkezlerindeki personel ihtiyacının azalması ile birlikte çeşitli eğitim kurumlarında Suriyeli çocukların okula uyum sürecine destek olmak üzere sınıf dışı etkinlikler, okul birimlerine destek, saha çalışmaları, tercümanlık, aile bilgilendirme faaliyetleri gibi çeşitli alanlarda görev yapmaya devam etmektedir.

Göçün doğal bir sonucu olarak göç edenler ile göç edilen yerdeki toplulukların birbirleri ile olan sosyal, kültürel, ekonomik etkileşimleri kültürleşmeyi ve bazı uyum sorunlarını beraberinde getirmektedir (Saygın ve Hasta, 2018). Zorunlu göçle beraber ülkemize gelen Suriyeliler de bu göç deneyimi sonucunda kaçınılmaz olarak bazı uyum sorunları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Uyum bireyin sahip olduğu dil, din, kültür gibi özelliklerini muhafaza ederek içinde bulunduğu toplumla sağlıklı bir ilişki sürdürmesidir (Avcı, 2006). Ekonomik bocalama dil, din ve kültür farklılığı uyum sorununu ortaya çıkaran başlıca etkenlerdir. Suriyeli göçmenlerin ülkemize gelmesi ile beraber göçmenlerin eğitimde karşılaştıkları sorunlar, uyum ve entegrasyonları ile ilgili çok sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015; Sezgin ve Yolcu, 2016; Karasu, 2017; Saygın ve Hasta, 2018; Usta, Arıkan, Şahin ve Çetin, 2018; Terzi, Göçen, ve Altun,

2019). Göçün zorunlu bir göç olması ekonomik anlamda bir zorluğu; dış göç olması beraberinde dil ve kültür farklılığını meydana getirmiştir. Gelen göçmenlerin sosyal yaşama uygun bir şekilde dahil olmaları sosyal bir uyumun sağlanması için önemli bir faktördür. Sosyal uyum bireylerin yeni dâhil oldukları topluma uyum sağlayabilmeleri ve o toplum içinde var olabilmeleri için büyük önem arz etmektedir. Sosyal uyum ve kültürel entegrasyonun sağlanmasında ve özellikle öğrencilerin aynı çatı altında etkileşim içinde olması hususunda eğitimin ve eğitimcilerin işlevi büyük önem kazanmaktadır. Bu bağlamdan yola çıkarak bu çalışmada amaç ülkemize gelen Suriyelilerin sosyal ve kültürel yaşama uyum sağlamasında eğitimin üstlendiği misyonu ve barış ortamının sağlanmasında eğitimin üstleneceği rolü yabancı uyruklu eğitimcilerin gözünden incelemektir.

## **Yöntem**

### ***Araştırma Modeli***

Araştırma göç ve uyum sürecinde eğitimin rolü ve barışa katkısını incelemek için Suriyeli öğretmenlerle görüşme tekniğinden yararlanılarak yapılan yarı yapılandırılmış nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma bir konu hakkında ayrıntılı ve bütüncül bir incelemeye olanak sağlayan gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi tekniklerin kullanıldığı bir veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu görüşme tekniğinde araştırmacı önceden soracağı soruları hazırlar fakat görüşme anında görüşmeye bağlı olarak hazırladığı sorularla birlikte başka sorularda sorarak görüşmeciden konu hakkında daha ayrıntılı bilgi almaya çalışabilir. (Türnüklü, 2000).

### ***Çalışma grubu***

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2015/ 2016 eğitim öğretim yılında geçici eğitim merkezlerinde çalışan 9 Suriyeli öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, branşı, anadili, Suriye’de kaç yıldır çalıştıkları ve kaç yıldır Türkiye’de olduklarına dair bilgiler Tablo 2 de verilmiştir.



Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklerine ait bilgiler.

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9
Cinsiyeti	Erkek	Erkek	Kadın	Erkek	Erkek	Erkek	Kadın	Kadın	Kadın
Doğum Yeri	Deyrez or	Şam	Humus	Şam	Halep	Haseke	Şam	Şam	Şam
Yaşı	41	42	47	32	26	30	37	33	58
Branşı	Tarih	Arapça	Sınıf	İlahiyat	Fizik	İngilizce	Sınıf	Okul öncesi	Sınıf
Eğitim durumu	Yüksek lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Yüksek lisans	Lisans
Anadili	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça
Suriye'de kaç yıl çalıştı	13	8	14	7	4	5	12	3	30
Kaç yıldır Türkiye'de	2,5	4	4	4	2,5	10 ay	4	8 ay	4

### Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmacılar tarafından veriler geçici eğitim merkezlerinde çalışan 9 Suriyeli öğretmenle yüz yüze görüşme yoluyla toplanmıştır. Katılımcıların anadili Arapça olduğu için görüşmeler Arapça ve Türkçe bilen bir tercüman yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur.

1. Sizce Göç Etmenin getirdiği zorlukları aşma konusunda eğitimin nasıl bir rolü vardır?
2. Suriyelilerin yeni topluma ve yeni yaşam şartlarına uyum sağlayabilmesi noktasında Geçici Eğitim Merkezlerinin ve Eğitimin işlevi hakkında neler söylersiniz?
3. Farklı fikir ve kültürlerin bir arada barış içerisinde yaşaması noktasında mevcut eğitim anlayışını nasıl buluyorsunuz?
4. Mevcut dünya düzeninde bütün haklar için barışı ortam ve imkânının hazırlanmasında eğitimin katkısı nasıl arttırılabilir?

Yapılan görüşmeler önce kayıt cihazından dinlenilerek yazılı hale getirilmiştir. Daha sonra nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yönteminden yararlanılarak görüşmeler

değerlendirilmiştir.

## **Bulgular**

### ***Eğitimin ve Geçici Eğitim Merkezlerinin Göç ve Uyum Sürecine Etkisi***

Modern devlet öncesi iktidar araçlarının ve vatandaşlık anlayışının bireyler üzerindeki etkisinin zayıflığı, sınırların geçişliliği ve yerel güç anlayışının etkisi günümüzde göç meselesinde ortaya çıkan pek çok problemin de oluşmamasını sağlamaktaydı. Modern dönem küresel bir yönetim anlayışı doğurmuş, merkezi yönetimler, vatandaşlık kavramı ve uluslararası anlaşmalar göç meselesine ayrı bir boyut kazandırmış, mültecilik ve sığınmacı kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Göç eden toplulukların yasal olarak vatandaşlık elde edememesi onların kültürel olarak da uyum süreçlerini yavaşlatmaktadır.

Göç olgusu başka bir topluma iltica eden gruplar açısından entegrasyon, asimilasyon ve uyum gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Karşılaşan iki toplumdan siyasi, ekonomik ve kültürel olarak daha baskın olanın ikinci grubu zamanla içinde eritmesi beklenirken bugün değişen iletişim araçları, sosyal ağlar ve yeni toplum biçimleri nedeniyle bu kitlesel göçler beraberinde çok kültürlülük tartışmalarını da gündeme getirmektedir (Şeker, Sirkeci ve Yüceşahin, 2015). Bu nedenle bu çalışma içerisinde uyum kavramını farklı toplumların farklılıklarını da koruyarak karşılıklı bir etkileşim içerisinde bir arada yaşama deneyimini ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

Göç olgusu bütün zorluklarının yanında aynı zamanda insan hayatında normal seyrinde yürümesi gereken bir unsurun da kesintiye uğramasına neden olmaktadır. Kuşkusuz bunlardan biri de eğitim sürecidir.

Suriyeliler açısından bu mesele hem savaşın ilk etapta süresinin kestirilememesi hem de iltica edilen ülkelerde gerekli alt yapının hazır olmaması nedeniyle benzer bir seyir izlemiştir. Görüşme yapılan K1 bu konuyla ilgili olarak:

*Öncelikle Suriye’de savaşın çok uzun sürmesi birçok çocuk için eğitimin kesintiye uğramasına neden oldu. Bu ciddi bir problemdir ve bu alanda şu an yapılan çalışmalar bu çocuklar için oldukça önemlidir. Özellikle ilk etapta Suriyeli çocukların eğitim ihtiyacına cevap veren okulların sayısı çok azdı, bu problem*

*kısmen bugün de devam etmektedir. Okullar henüz mevcut eğitim ihtiyacını karşılamamaktadır. Özellikle Suriyelilerin yoğun yaşadığı yerlerde bu imkanların artırılması gerekmektedir.*

Eğitim ortamları ve süreci, göçün doğurmuş olduğu sosyal ve psikolojik sıkıntıların aşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Savaşın yarattığı travmalar ve kayıplar bir yana göç nedeniyle dili ve kültürü farklı bir topluma girmek beraberinde çok boyutlu sorunlar doğurmaktadır. Bu aşamada eğitim bir çözüm adresi olarak da karşımıza çıkmaktadır. K2 bu anlamda eğitimin önemine işaret etmektedir: *‘‘Hem Suriye’de hem de Türkiye’de temel meselemiz aslında eğitim, çünkü bu mesele hayattaki en öncelikli meselemizdir, eğitimden başka çocuklarımızı geliştirecek ve geleceğe hazırlayacak bir yolumuz yok. ‘‘*

Göçün yarattığı maddi kayıplar ve yeni yerleşim yerindeki geçim şartları Suriyeli aileleri barınma, gıda gibi temel ihtiyaçları karşılamak için bütün aile fertleriyle çalışmaya itmiştir. Düşük ücretli işler ve sağlıklı olmayan çalışma ortamları ise başta çocuklar olmak üzere kendilerini birçok tehlike ile karşı karşıya bırakmıştır. K1 eğitimin bu alana dair işlevine işaret ederek:

*Göç sırasında gerçekleşen ciddi maddi kayıplar oldu, yeni yaşam yerindeki temel fiziksel ihtiyaçların yeteri kadar karşılanmaması çocukların çok önemli bir kısmını çeşitli alanlarda çalışmaya ve aileye maddi katkı sağlamaya mecbur bıraktı. Bu alanlar maalesef çoğu kez çocukların fiziksel ve psikolojik durumlarına uygun değil. Bir taraftan bu çocuklar bir takım kötü niyetli insanların eliyle tehlikeli bir takım işlerde de çalıştırmaktadırlar. Bir kere bu eğitim ortamları en başta çocukları güvenli bir alana kaydırmaktadır.’’* İfadelerini kullanmıştır.

K3 bu konuda eğitimin ve eğitimcilerin üzerine düşen görevleri anlatırken:

*Eğitimin buradaki en büyük katkılarından biri çocukları şehirlerde sokaklardan ve sokakların barındırdığı tehlikelerden korumaktır. Mesela uyuşturucu başta olmak üzere suç mafyalarına vs. karşı onları korumak zorundayız. Çünkü bugün eğitim ile savrulmalarını engellemediğimiz bu çocuklar ileride hem Suriye hem de Türkiye halkı açısından ciddi sıkıntılar yaratabilir.*

Eğitimin kısmen sahihsiz kalan çocukları sokakların barındırdığı birtakım tehlikelere karşı onları yaşlılarıyla bir araya getirerek güvenli bir ortamda sağlıklı bir

şekilde yaşamlarını sürdürme imkânı oluşturması elbette aileler açısından da oldukça rahatlatıcı bir faktördür.

Suriye okullarının en önemli bileşenlerinden biri kuşkusuz bu okullarda eğitim hizmeti veren öğretmenlerdir. Öğretmenlerin rolü içinden geçtikleri sıra dışı durumda çok boyutlu bir anlam kazanmakta, bir taraftan eğitim veren öğretmenler diğer taraftan kültürü koruma ve yeni toplumsal yapı ile uyum sağlama vazifesini yerine getirmektedirler. Ancak bu uyum problemi öğretmenler için de bir problem olarak varlığını devam ettirmektedir.

Türkiye’de yaşayan Suriye halkı açısından, öğrenciler ile birlikte eğitim faaliyetleri yürütürken bir taraftan da onlara karşılaştıkları problemler sırasında rehberlik eden Suriyeli eğitimcilerin göç ve uyum sürecine dair katkıları azımsanmayacak kadar fazladır. Eğitimcilerin ailelerin ve çocukların kendilerine dair beklentilerinin farkında olmaları ve bu görevi yerine getirme noktasındaki gayretleri kuşkusuz bütün bu süreçlerin en az sorunla atlatılmasına katkı sağlamaktadır. Mülakata katılan K5 bu süreçteki rolünü anlatırken:

*Suriye savaşı hayatın her alanında ciddi bir boşluk yarattı. Bu alanlardan biri de eğitim, eğer biz bu alana sahip çıkmaz isek bilgisiz bir nesil ortaya çıkacak. Bu ciddi bir sorundur. Biz geçici eğitim merkezinde öğretmen olarak çalışıyoruz ancak aslında sadece öğretmen değiliz. Çünkü burada her çocuğun ayrı bir dramı ve hikâyesi var. Biz aynı zamanda bu hikâyelerin bir parçası olup, onlara rehberlik ediyoruz.*

Çocuklara bu aşamada rehberlik etmenin onları yanlış mecralardan koruduğunu da ifade eden K6:

*Benim geldiğim Haseke’de beş yıldır eğitim durmuş durumda ve bu noktada oluşan boşluktan dolayı çocuklar eline silah aldılar. Dolayısıyla biz sadece normal öğretmenler gibi buralarda müfredatı öğretmiyoruz, aynı zamanda bu süreçte kaybedilen zamanı telafi etmeye çalışıyoruz. Onların yaşadıkları psikolojik süreçten rahat kurtulabilmeleri için destek oluyoruz. Ve elbette sıkıntılarının çözümlerini başka yanlış yerlerde aramasınlar diye ellerinden tutuyoruz.*

Suriyeli eğitimcilerin üstlendikleri diğer bir vazife ise geçinmek için yoğun mesailerle çalışan, çocuklarına yeteri kadar vakit ayıramayan ebeveynlerin çocuk

eğitiminde eksik bıraktıkları kısımlarda onların boşluğunu bir nebze doldurmaktır. K3:

*Bugün Suriyeli aileler ciddi maddi sıkıntılar ile karşı karşıya olduklarından kimi ailelerde hem baba hem anne hem de diğer büyük aile fertleri çok uzun mesailerle çalışmak zorunda kalıyor ki bu durum bir çocuğun ailede görmesi, öğrenmesi gereken ahlaki ve çocuk terbiyesine ait diğer imkanlardan da bu çocukların mahrum kalmasına neden oluyor. Bu nedenle bu eğitim ortamlarının onlar için önemi çok daha artıyor, biz burada onlara ailede alması gerekli olan eğitimler için de rehberlik ediyoruz. Ailelerde bu konudaki boşluğun farkında oldukları için bizime irtibatı kesmiyorlar ve karşılaştıkları bütün sıkıntılarda bize danışıyorlar.’’ diyerek okul ve aile eğitiminin iç içe geçtiğinin altını çiziyor.*

Arapça dilinde eğitim veren Geçici Eğitim Merkezleri Türkçe bilmeyen Suriyeli çocukların eğitim sürecinden kopmamasına, kendi dilinde konuşan öğrenciler ve öğretmenler ile bir arada bulunarak öğrenimini sürdürmesine olanak tanımaktadır. Diğer taraftan yavaş yavaş içinde bulunduğu toplumu tanımaya çalışan ve onların dilini öğrenen öğrenciler daha sağlıklı bir şekilde bu süreci geçirmektedirler. Dilini bilmedikleri bir toplumda çocuklar kendilerini ifade edememekte ve dışlanma hissi yaşamaktadır. Süreç içerisinde kendini ifade etmekten vazgeçen çocuklar içlerine kapanmakta toplumla iletişim kurmaktan vazgeçmektedirler. K4:

*Çok yönlü problemler ile karşı karşıya kalan aileler için geçici eğitim merkezleri kurtarıcı vazifesini üstlendi. Çünkü idareci olarak ben aileler ile konuşuyordum, hiç Türkçe bilmeyen çocukların ilk etapta Türk okullarına gitmesi onları korkutuyordu, çocukların durumları için bunun çok sağlıklı olmayacağını düşünüyorlardı. Mesela direk Türk okullarına kayıt yapan bazı öğrencilerin hiç anlaşılmadıklarını kendilerini ifade edemediklerini bu nedenle zamanla içlerine kapandıklarını gördük. Yine üniversiteye girme aşamasında bulunan öğrenciler açısından geçici eğitim merkezleri oldukça faydalı oldu, aksi takdirde dil engeli bulunan bu öğrencilerin Üniversiteye girme imkanları da azalacaktı. Savaşın tüm zorlukları ile karşılaşmış, sonrada yabancı olduğu bir ülkeye gelmiş olan insanların kendi dillerinde kendi kültürlerinde, yine kendileri gibi zorluklar ile karşılaşmış başka insanlar ile eğitimin sağladığı ortamlarda bir araya gelmesi onlar açısından çok motive olduğunu müşahede ettik. Hatta eğitimin onların dünyasında böyle etkili ve*

*olumlu bir yere tekabül etmesi çok daha aşkla, heyecanla bu işe sarılmalarına vesile oldu.*

Onunla aynı dili konuşan, benzer problemler yaşamış insanlarla beraber olmak çocukların özgüven tazelemelerine katkı sağlamakta kendisini daha fazla ait hissettiği bu ortamlar onun topluma uyum sürecini daha sağlıklı işlemesine neden olmaktadır. Geçici eğitim merkezleri hem eğitimcilerin hem de öğrencilerin ve ailelerin toplumu zamanla tanıyıp etkileşime geçmeleri için gereken zamanı da onlara sağlamaktadır. Çünkü bir taraftan Suriyeli eğitimcilerde içinde buldukları ortamı gözlemekte hem öğrenmekte hem öğretmektedir. K2 bu süreci şöyle ifade etmektedir:

*Eğitim bir taraftan bizim için ve çocuklarımız için bir kurtuluş yolu iken diğer taraftan içinde bulunduğumuz toplumun kurallarını, yaşam şeklini öğrenip kaynaşmak içinde bir araç. Mesela size çok basit bir örnek vermek istiyorum, Türkiye’de park ve bahçelerde bulunan çiçekleri herhangi bir Türk öğrenci koparmazken, bizim çocuklarımız buradaki çiçekleri koparıyorlar, bu onların bilmediği bir toplumsal kural, öğrenerek ve yaşayarak bu uyumu sağlamak mümkün.*

K3 ise aynı konu ile alakalı olarak:

*Geçici eğitim merkezleri uyum sürecini kolaylaştırıyor. Bir taraftan bu süreçte kendi dillerinde eğitim almaları onlar için önemli bir taraftan da buralarda Türkçe dersleri alıp Türkçeyi öğrenerek bu uyum sürecini daha kolay gerçekleştiriyorlar. Diğer yandan savaşın fiziksel ve psikolojik etkileri ile karşılaşmış bu çocuklar burada bir anlamda terapi oluyorlar. Bu sağlıklı uyum süreci onların Türkiye’yi ve toplumu sevmelerini de sağlıyor. Bizim çocuklarımız kaynaşmaya ve uyum sağlamaya genel olarak müsait yapıdadılar. Ayrıca toplumdan gördükleri olumlu durumlarda mesela bakkaldaki adamın bir çocuğa sevgi ile yaklaşması çocuğun dile ve topluma olan algısını olumlu yönde etkiliyor ve uyumu hızlandırıyor. Biz bir taraftan çocuklarımıza normal dersleri anlatırken diğer taraftan hem kendimiz bu toplumu tanıyıp öğrencilerimize de bu yeni toplumun kural ve şartlarını aktararak onların sorunsuz bir şekilde toplum ile kaynaşmalarını sağlıyoruz.*

Dil öğrenme süreçleri bir toplumu tanıma o toplumun hafızasını anlama

bakımından, toplum ile iletişime geçme kendini ifade etme noktasında oldukça önemli süreçlerdir. Bu nedenle kendilerine sağlıklı bir eğitim ortamı açılan çocukların içinde buldukları toplumun dilini öğrenmeleri daha sorunsuz bir geçiş süreci yaşamalarını kolaylaştırmaktadır. Bu konuda yabancı dil öğretmeni olan K6:

*Çocuklarımız hemen bu toplumun eğitim sistemi içine girmiş olsaydı onlarla uyum içinde yaşayamayacaklardı ve çatışma ortamı doğacaktı bu nedenle böyle bir geçiş süreci oldukça faydalı oldu. Ben İngilizce öğretmeniyim ve her dilin kendi toplumunun taşıyıcısı olduğunu düşünüyorum. Bir toplumun dilini öğrenmek o toplumun kültürüne de aşina olmak anlamına geliyor. Bu sebepten öğrencilerimizin ve Suriye halkının Türkçe öğrenmesi topluma uyum sağlamaları noktasında önem arz ediyor.*

### ***Çok Kültürlülük Perspektifinden Mevcut Eğitim Sistemine Bakış***

Farklı etnik grupların ve kültürlerin bir arada yaşama deneyimleri iltica eden toplum açısından kültürleşme sürecini doğururken, mevcut toplum için ise tek kültürlü bir konumdan çok kültürlü bir topluma dönüşmeyi kaçınılmaz kılmaktadır (Şeker, Sirkeci ve Yüceşahin, 2015). Elbette farklı kültürlerin bir arada yaşama zorunluluğu bir taraftan uyum süreci olarak işlerken diğer taraftan zaman zaman uyumsuzluk ve çatışmaya da dönüşebilmektedir. Bu problem toplumlar açısından çok kültürlülüğün önündeki engel olarak devam etmektedir. Özellikle iletişim engeli bu sorunların önemli nedenlerinden biri olarak karşımızda durmaktadır (Tunç, 2015). Çok kültürlü topluma evrilme, bir arada yaşama tecrübesi kazanma halklar açısından zaman isteyen süreçlerdir. Bu bireylerin bir arada yaşama konusunda zihinsel olarak hazır olmaları süreci hızlandıracak bir etkidir. Bu ancak temelde eğitim ile insanlara aşılması gereken farklılıklara açık olma, kendisi gibi olmayanlara saygı gösterme, insan hak ve hukukuna riayet etme gibi temel insani kazanımlarla mümkündür.

Suriyeli eğitimcilerin başta kendi eğitim sistemleri olmak üzere, eğitimin farklılıkları bir arada yaşatma noktasındaki işlevini değerlendirmelerini istediğimiz bir soruda, eğitim sisteminin ulusçu bir yaklaşımla hazırlandığını ifade eden eğitimcilerden K8:

Suriye eğitiminde ulus fikri çok güçlü bir biçimde mevcut, çünkü bu eğitim belli kesimler tarafından hazırlandı ve bu durum önemli bir sorun olarak karşımızda

duruyor.” Aynı konuyla alakalı K3: *“Mevcut eğitimimiz bilimsel meselelerde yeterli olsa da daha sosyal bilimler alanına baktığımızda bizdeki eğitim sistemi ulusal sınırlar içerisine hapsedilmiş bir eğitim. Tarihiyle coğrafyasıyla kültürüyle bizden başka toplumları tanıma anlamada oldukça eksik. Oysa bugün artık iletişim çok kuvvetli ve bu anlamda dünya küçük bir yer. Maalesef mevcut eğitim çağına değişen şartları ile uyumlu değil.”*

Diyerek hem eğitimin ulusallığından şikâyet etmiş, hem de değişen dünya şartlarına göre eğitim anlayışlarının yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Eğitim sisteminin farklı mezhep ve görüşler arasında çatışma çıkarma potansiyeli taşıdığını ve değişmesi gerektiğini ifade eden K1:

*Suriye eğitim sistemi için konuşacak olursak, elbette bir takım müfredat değişikliklerine gidildi ancak bu kesinlikle yeterli değil, topyekün bir müfredat değişikliği gerekiyor, ancak bu oldukça zahmetli ve zor bir iş. Değişmesi gereken hususlar var ancak bunun yerine yeni bir inşaa gerçekleştirecek altyapıya sahip değiliz henüz. Mesela kendi alanım için konuşacak olursam hem tarih hem coğrafya için ama özellikle tarih için baktığımızda içerisinde ciddi bir biçimde Baas ideolojisini görmek mümkün. Resmi devlet anlayışına hizmet eden bir fikir inşa ediliyor bu şekilde. Bu nedenle coğrafya, tarih, din eğitimi, felsefe gibi alanlarda bu durum hâkim ve değişmesi gerekiyor. Mesela bakın size bir örnek getireyim, 7. Sınıf tarih kitaplarında Emevi tarihi anlatılırken Muaviye'nin Kufe'den Şam'a göçtüğü, çünkü bunun nedeninin bu bölgedeki halkın Ali'ye rağmen Muaviye'yi desteklediğini iddia eden bilgiler mevcut. Bu meseleyi bu şekilde kitaplara geçirmek mezhepsel bir takım karşıtlıklarında toplumlarda oluşmasına neden oluyor. Bu bilgi ve dolayısıyla bu zihniyet Şii ve Sünni anlayışa sahip olan halkları karşı karşıya getiriyor. Oysa Muaviye'nin Şam'a gelmesinin en önemli nedenlerinden biri Şam'ın oldukça önemli bir ticaret merkezi olmasıdır. Bu dinamikler göz ardı edilmiştir, çünkü bu kitapları yazanlar Baas ideolojisine sahip insanlardır.*

Benzer bir ayrılıkçı anlayışın edebiyata da yansıdığını ifade eden Arap Dili Öğretmeni K2:



*Ben Arap dili ve edebiyatı hocası olarak konuşursam bizim müfredatımızda bulunan bazı edebi metinler ve şiirlerde özellikle birtakım gruplar arasında tefrika çıkararak içeriklere sahip, dolayısıyla bunlar insana faydalı olmayan bilgiler. Bizim eğitimimizin ahlaki temelleri yeteri kadar güçlü değil, din eğitimi ve ahlak eğitiminin daha doğru ve sağlam verilmesi gerekir. Ayrıca şunu belirtmek gerekirse eğitimimizin ciddi bir ideolojik yönü var bu nedenle eğitimi köklü olarak gözden geçirmek gerekiyor. Ancak bu ciddi bir altyapı gerektiren bir durumdur.*

İdeolojik anlayışın eğitime hâkim olduğunu ancak bilinçli bazı eğitimcilerin ve ailelerin bu konuda çocuklarını ikaz ettiklerini ifade eden K6:

*Suriye Eğitimi için konuşursak oldukça sağlam bir eğitim olduğunu söyleyebilirim, elbette içinde Baas ideolojisi yedirilmiş durumda. Ancak bilinçli aileler bu konuda çocuklarını bilgilendiriyorlar ırkçı ve siyasi fikirlerden onları korumaya çalışıyorlar. Benim ailem bu konuda beni uyarmıştı, bilgi verici kısımları öğrenmemi ancak ideolojik olanları almama konusunda beni tembihlemişlerdi.*

Eğitim sisteminin bütün bu olumsuzlukların yanında insanın düşünme ve sorgulama yetisine de ket vurduğunu söyleyen sınıf öğretmeni K9:

*Bizim eğitim sistemimiz bırakın bir arada saygı içinde yaşamayı aksine toplumlar arası çatışmayı körükleyen ifadeler içeriyor. Mesela bütün bir Osmanlı tarihi sömürü tarihi olarak ifade ediliyor kitaplarda, bu doğru değil. Ben eğitimci olarak bu noktada müfredatın dışına çıkmaya çalıştım elimden geldiğince, çocukların daha doğru ve sağlıklı bilgilere ulaşması için çaba harcadım. İnandığım din bunu gerektiriyor. Bu sistem aynı zamanda çocukların düşünmesini, sorgulamasını teşvik etmiyor, aksine düşüncenin önüne ket vuruyor.*

K4: *Bizim eğitim sisteminin bu konularda çok uygun olmadığını ve değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü eğitim sistemi başta tarih ve sosyal bilimler olmak üzere son derece politik kaygılarla yazılmış. Gerçekten bu eğitim halkın değil siyasilerin eğitimi, bizim toplumu temeline koyan bir sistem yapmamız gerekiyor. Bizim yeni sistem içinde başka toplumlar ve halklar ile nasıl hukuk içerisinde yaşayabilir, bunun yollarını da bularak hareket etmemiz gerekiyor.*

### ***Barış Ortamı Hazırlaması Bakımından Bir İmkân Olarak Eğitim***

Eğitimi insan davranışlarını istenilen şekilde değiştirme, yönlendirme olarak ele aldığımızda bireyleri ve toplumu inşa eden çok önemli bir etken olarak görmek mümkündür. Bu nedenle farklılıkların barış içerisinde yaşandığı bir dünyanın inşası için eğitim ve eğitimcilere çok büyük işler düşmektedir (Demirtaş,1991).

Mevcut dünya düzeninde bütün halklar için barış imkan ve ortamının hazırlanmasında eğitim nasıl bir katkı sağlayabilir sorusunu yönelttiğimiz katılımcılardan K8:

*Ben İslami bir eğitim sisteminin bütün kültürler ve fikirlerin bir arada yaşama imkanı sağlayacağını düşünüyorum. Çünkü onun temellerinde sevgi, hak ve hukuk bulunuyor. Elbette bütün insanlar arasında barışı sağlayacak bir eğitim ancak sevgi temelli olabilir, öncelikle insanı sevmeyi öğretmek gerek. Şiddeti, çatışmayı doğuran bütün unsurlara karşı durmalıyız. Mesela ben okul öncesi öğretmeniyim, çocukların oyuncak olarak silahı çok sevdiklerini gözlemliyorum, çünkü böyle bir süreçten geçtiler. Bunları değiştirmek gerekiyor.*

*Ayrıca çatışma halinde olan bütün toplumlar arasındaki çatışma nedenlerini bulmak gerekiyor öncelikle, sonra bu noktada eğitimciler olarak çözümler üretebiliriz. Farklılıklara açık olmak ve onlara saygı ile yaklaşmayı anlatmak gerekiyor. Nitekim Hz. Muhammedin inşa etmeye çalıştığı toplumda böyle bir toplumdu, herkesin birbirinin hakkını gözettiği bir toplumdu.*

Fikirleri, dinleri, anlayışları ne olursa olsun insanların bazı ahlaki müşterekler üzerinde bir araya gelebileceğini, insanlığın geleceği ve barışın inşası için bu müşterekler üzerine bir eğitim inşa etmenin mümkün olduğu fikrini dile getiren K4:

*Bütün insanların müşterek olarak kabul ettiği bir takım ahlaki gereçler var. Mesela dünyanın her yerinde yalan kötü bir şeydir. Birileri buna haram der, birileri ayıp der hangi gerekçeyle olursa olsun bunun yanlış bir şey olduğunu herkes kabul eder. Bu müşterek ahlaki yapı üzerine bir eğitim kurmak eğitimin bu yönünü geliştirmek toplumsal barışı sağlama konusunda faydalı olabilir. Kavmiyet yani, çizilmiş sınırlar içerisinde hakim olma duygusu çatışmaları daim kılan şeylerdir. Sınırların içine hapsolmuş topluluklar milletler olmamalı, dolayısıyla sınırlar içine*

*hapsolmuş bir eğitim de olmamalıdır.*

Hukuk ve saygı çerçevesinde bir dünyanın inşası için bütün grupların kendi farklılıklarını da içinde bulabildiği bir eğitim sistemi hazırlanması gerektiğini ifade eden K3, aynı zamanda belli toplumlar için oluşmuş bazı olumsuz önyargıların da yok edilmesi gerektiğini vurguladı:

*Aslında bizim eğitim sistemine saygıyı koymamız gerek. Bütün dinlere, mezheplere ve fikirlere saygı ile yaklaşılması gerektiğini öğretmemiz lazım. Ortak bazı ilimleri beraber öğrenip bütün gruplara ayrıca kendi din ve mezhebini öğrenebileceği, dersler ve kitaplar hazırlamak gerekir. Ayrıca bence beraber hak hukuk gözeterek nasıl yaşanır buna uygun ve hatta bununla ilgili kitaplar hazırlamak gerekiyor. İnançları birbirine dayatmadan müşterek bir ahlak çerçevesinde bir araya gelmek ve bunun yollarını araştırmak gerekiyor. İslam'ın işaret edildiği üzere terör ve şiddet olmadığını da İslam'ın hakikatlerini bizzat yaşayarak göstermekte bizim vazifemiz.*

Eğitim asıl yapması gerek işi yapıp sadece gerçekleri insanlara öğrettiğinde bugün var olan birçok çatışmanın azalacağını söyleyen K1:

*Öncelikle Eğitiminin gerçek bilgilerle donatılması sağlanmalıdır. Taraflı ve yanlı bilgiler ayıklanmalıdır. Eğitim alanı çoğu kere siyasi konjonktüre paralel olarak şekillenmektedir ve bu durum halklar arasındaki barış imkanını zedelemektedir. Bu nedenle öncelikle Eğitimin siyasi baskıdan kurtarılarak daha özerk bir alan olmasını sağlamak gerekir. Elbette Sevgi temelli bir eğitim inşa etmek zorunludur.*

Benzer bir yaklaşım öne süren K2: “Eğitim gerçekten olayların ve bilgilerin doğrusu öğretilmeye başlandığında zaten çatışmalar asgari düzeye inecektir. Ayrıca bütün insanlar için anlamlı olabilecek bir ahlak temelli eğitim de toplumların farklılıklarını kabul ederek yaşamalarına zemin hazırlar.”

Katılımcıların birçoğunun öncelikle vurguladığı bir konu öncelikle eğitimin siyasetin, politikanın ve ırkçı yaklaşımların boyunduruğundan kurtarılması yönünde oldu. K5 buna ek olarak bir toplumda nicelik olarak çok olanların genel olarak idareyi ellerinde tutmasının da faydalı olduğunu ileri sürdü

*Eğer eğitim sisteminden ırkçı anlayış ve siyasi baskı kaldırılırsa bu problemler*

*ortadan kalkacaktır. Farklılıklara da eğitimde yer vermeliyiz, her toplumun kendisini orda kabul görmüş hissetmesini sağlamak gerekiyor. Ama bir yerde en kalabalık grup hangisi ise onun temelde hâkim olması gerekiyor.*

İnsanların insan olma temelinde bir araya gelmesinin, insanoğlunun özünde bulunan saf duygulara dönmesinin ancak herkes için barışı mümkün kılabileceğini söyleyen K9 bunun ise oldukça zor olduğunu insanların zor vakitlerde kimliklerini belirleyen onu diğerlerinden farklı kılan unsurlara çokça sarıldıklarını ifade ediyor.

*Ben bahsettiğiniz eğitim sisteminin ancak İslam ile mümkün olduğunu düşünüyorum. Yani bütün insanların barış içinde yaşadığı bir dünya ancak herkesin özüne döndüğü, insan olarak fitratına döndüğü bir zeminde mümkün. Yani ancak insan olma temelinde bir anlayış bizi selamete götürebilir. Ama bu çok zor, insanlar bunu kabul etmeyeceklerdir. Benim farklı dinde ve kültürlerden olan arkadaşlarım vardı, ama zor zamanlarda insanlar arasındaki tefrika tekrar ortaya çıkıyor ve sizin vaktinde inşa ettiğiniz o beraberlik yıkılıyor.*

## **Sonuç**

Suriyeli Eğitimcilerin gözünden eğitimin, göçün yarattığı sosyal ve psikolojik problemleri aşabilme konusundaki işlevini, geçici eğitim merkezlerinin yeni topluma alışma ve uyumu kolaylaştırma noktasındaki rolünün incelendiği bu çalışmada aynı zamanda mevcut eğitimin çok kültürlülüğe uygunluğu da araştırıldı. Ayrıca gelecekte bütün halklar adına barış ortamı ve imkanının oluşturulmasında eğitimin nasıl şekillenmesi gerektiğini de tartışıldı. Bu çalışmaya katılan bütün katılımcıların mesleklerinde tecrübeli olması, bir kısmının lisansüstü çalışmalar yapmış olması, bir kısmının okul dışında çeşitli sivil toplum kuruluşlarında eğitim ve kültürel faaliyetler içinde bulunması ama hepsinin mesleğini severek yapması ve eğitimin önemini farkında olduğunu belirtmesi bu çalışmada ortaya çıkan sonuçların önemini artırmaktadır.

Zorunlu göçün gerek aileler gerek öğrenciler için ekonomik, sosyal, psikolojik birçok zorluğu beraberinde getirdiği, çok boyutlu sorunlar ile bireyleri karşı karşıya bıraktığı bu süreçte katılımcılar; eğitiminin bütün bu problemler içinde bile en elzem mesele olduğunu, ertelenmemesi, üzerinde daha dikkatli ve özenle durulması gereken bir

alan olduğunu vurguladılar. Bu süreçte maddi zorluklar yaşayan ailelerin bütün fertlerinin çalışmak zorunda kaldıklarını, ancak çalışma ortamlarının çoğu kez çocuklar için uygun olmadığını dile getiren katılımcılar eğitimin burada çocukları ucuz işçi olmaktan kurtardığını ayrıca sokaklarda birçok tehlike ile karşı karşıya kalan çocuklar için kurtarıcı vazifesi gördüğünü ve bu durumun aileleri de rahatlattığını ifade ettiler. Savaşın çocuklar üzerinde yarattığı travmalar oldukça derindir, üstelik savaş süresinin uzaması birçok çocuğun uzunca bir süre eğitim imkanından mahrum kalmasına neden olmuştur. Hem kaybedilen zamanın telafî edilmesi hem de eğitim ortamının için bir terapi vazifesi üstelenmesi onlar açısından eğitimin önemini iki kat arttırmaktadır. Diğer yandan ailelerin geçinebilmek için çok uzun süre çalışması çocukların ebeveynlerden alması gereken aile eğitimini, sevgi ve ilgiyi de dumura uğratmaktadır. Bu bakımdan Suriyeli eğitimciler bu boşluğu da doldurmakla mükellef olduklarını ifade etmektedirler. Eğitimciler bu süreçte kendilerini sadece öğreten konumunda görmediklerini hem aileler hem çocuklar için rehber olduklarını onların okul dışındaki sorunlarıyla da ilgilendiklerini belirtmişlerdir.

Türkiye’de Suriyeli öğretmenlerin ders verdiği ve eğitim dilinin Arapça olduğu geçici eğitim merkezlerinin uyum sürecine katkısı ile alakalı olarak katılımcılar genel olarak bu merkezlerin çocukların ruh sağlığı açısından iyi bir geçiş imkânı tanıdığını hem kendileri hem de öğrenciler açısından oldukça faydalı olduğunu dile getirdiler. Öğrencilerin aynı dili ve kültürü paylaştıkları insanlarla bir arada olmalarının onlara yabancı bir ülkede güç verdiğini, bu duruma alışmak ve dil öğrenmek için zaman kazandıklarını ifade ettiler. Bu merkezlerde Türkçe öğretilmesinin dilin kültürün taşıyıcısı olması hasebiyle Türkiye kültürünü de tanıma imkânı sunduğunu, bu açıdan sürecin sağlıklı bir biçimde ilerlediğini belirttiler.

Çokkültürlülüğün, farklı etnik ve kültürel unsurların bir arada yaşayabilmesi açısından Suriyeli eğitimciler geçici eğitim merkezlerinde uygulanan Suriye müfredatı odaklı eğitim sisteminin yetersiz olduğunu dile getirdiler. Suriye eğitiminin bilimsel anlamda, fen bilimlerinde oldukça başarılı bir yapısı olduğunu ancak sosyal bilimlerde ırkçı bir anlayışın sisteme hâkim olduğunu, bununda eğitimi bazı dar sınırlar içine sıkıştırdığı noktasında genel bir kanaatin olduğu gözlemlendi. Suriye eğitim sisteminin ayrılıkçı, mezhepçi birtakım söylemleri içerdiğini bu açıdan objektif ve birleştirici olmadığı ifade edildi. Baas rejimine ait ideolojik anlayışın hâkim olması, eğitimin siyasetin ve politikanın gündelik, ayrıştırıcı, otoriter diliyle şekillenmiş olması hem eğitimin

nesnellliğini zedelemekte hem de bu baskı yetişen neslin sorgulamasına, düşünmesine ket vurmaktadır. Diğer yandan gelenekçi anlayışını devam ettiren eğitim anlayışı çağın gereklerine göre şekillenmemekte dar sınırlar içine hapsolmektedir.

Herkesin sistem içinde kabul gördüğü farklılıkların korunarak saygı ve barış içerisinde bir arada yaşatıldığı bir dünya için eğitim nasıl yapılandırılmalıdır sorusuna katılımcılar genel olarak insani temelli her grup ve anlayışın müşterek ahlaki değerleri üzerine inşa edilmiş bir sistem önerisinde bulundular. Ulus sınırlarına sıkıştırılan eğitimin bu prangadan kurtarılarak, siyasetten bağımsız özerk bir alan haline getirilmesi, siyasi zihniyetin makbul vatandaş yetiştirme anlayışından uzak sadece insan terbiyesi temelinde yeniden tertip edilmesi gerektiğini ifade ettiler.

Çalışmada eğitimciler şu anki eğitim imkanlarının ülkelerini inşa edecek nesli donanımlı yetiştirmek içinde iyi bir fırsat olduğunu vurguladılar. İlerleyen süreçte eğitim alanında değişiklikler yapılırken Suriye halkının kültürünü, hafızasını ve en önemlisi dilini kaybetmemesi için bu minvalde düzenleme yapmanın hayati önem taşıdığı noktasında eğitimcilerin ortak kanaati bulunmaktadır. Onlar buradaki en önemli vazifelerimin ülkelerinin yeniden mamur olması, barışın ve huzurun gerçekleşebilmesi için hem bilgi anlamında donanımlı hem de tarihini, kültürünü bilen insani erdem ve vasıflarla donanmış bir nesil yetiştirmek olduğunu düşünüyorlar.

## **Kaynakça**

- Ağanoğlu, H. Y. (2001). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların makus talihi göç* (3.Baskı). İstanbul: Kum saati yayınları.,
- Akıncı, B., Nergiz, A., ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç araştırmaları dergisi*, 1(2), 58-83.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *The Journal of International Social Research*, 5(20).
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-63.
- BEKAM. (2015). "Suriyeli misafirlere yönelik sosyal uyum ve eğitim müfredatları çalışmaları raporu". <http://bulbulzade.org/indirilebilir/bekam-mufredat-raporu.pdf>
- Demirtaş, A. (1991). Barış, savaş ve eğitim. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(6). 41-46

- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi. Temel eğitim politikaları. SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı: İstanbul.
- Haldun, İ. (1990). Mukaddime, c. 1, Çev: Z. Kadiri Ugan, MEB Yayınları, İstanbul.
- Karasu, M. (2017). Göç Ve Uyum Sorunu. *Uluslararası 11. Kamu yönetimi Sempozyumu*, 11, 631-649.
- MEB. (2014) "Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" Genelgesi. Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>
- Oytun, O., Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri raporu*,. ORSAM-TESEV Rapor No: 195, Ankara.
- Saygın, S., & Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 302-323. doi:10.18863/pgy.364115
- Seydi, A. R. (2013). Türkiye'deki Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşlerine göre Suriye'deki çatışmaların suriyelilerin eğitim sürecine yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(30).
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4(7), 417-436. <http://dx.doi.org/10.20304/husbd.14985>
- Şahin, C. (1999). *Yurt dışı yaşantısı geçiren ve geçirmeyen anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal beceri düzeyler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi,
- Şeker, B. D., Sirkeci, I. ve Yüceşahin, M. M. (2015). *Göç ve uyum*. Transnational Press London.
- Terzi, R., Göçen, A. & Altun, B. (2019). Investigating attitudes towards refugee students based on several variables: Revised version of refugee student attitude scale. *Sakarya University Journal of Education*, 9 (3), 476-494. DOI: 10.19126/suje.526197
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2). 29 – 63
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, "Ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındıkları çadır kentler hakkında inceleme raporu", 2012, [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/28\\_02\\_2012\\_1.pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/28_02_2012_1.pdf)
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(24), 543-559.
- Usta, M. E., Arıkan, İ., Şahin, Y. ve Çetin, M. S. (2018). Suriyeli Eğitimcilerin Geçici Eğitim Merkezlerinde Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi. *Mukaddime*, 9 (1), 173-188. DOI: 10.19059/mukaddime.341921
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- [https://hboqm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2020\\_01/27110237\\_OCAK\\_2020internet\\_BulteniSunu.pdf](https://hboqm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf)
- <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

## **The Function Of Education And Its Contribution To Peace In The Immigration And Adaption Process From The Perspective Of The Syrian Educators In Turkey**

**Key Words:** Syria, Education, Immigration, Adaptation, Peace

### **Purpose**

Social, cultural, and economic interactions that take place between migrants and people in immigrated places as a natural consequence of migration bring about culturalization and some adaptation problems (Saygın and Hasta, 2018). Syrians who come to Turkey because of forced migration inevitably face some adjustment problems as a result of this migration experience. This study aims to examine the mission of education in adapting Syrians who have come to Turkey to the social and cultural life and the role of education in ensuring a peaceful environment from the perspective of foreign educators.

### **Method**

This is a semi-structured qualitative study conducted with Syrian teachers using the interview technique to examine the role of education in the migration and adaptation process and its contribution to peace. Qualitative research is a data collection method using techniques such as observation, interview and document analysis that enable a detailed and holistic review of a subject (Yıldırım and Şimşek, 2005). The semi-structured interview technique was used in this study. In this interview technique, the researcher prepares the questions they will ask in advance, however, depending on the interview, they can try to get more detailed information from the interviewer by asking other questions in addition to the prepared questions during the interview (Türnüklü, 2001). The study group consists of 9 Syrian teachers working in temporary education centers during the 2015/2016 academic year.

### **Findings**

The results obtained from the opinions of the participants are presented under 3 themes.

1. The Impact of Education and Temporary Education Centers on the Migration and Adaptation Process



2. An Overview of the Current Education System from the Perspective of Multiculturalism
3. Education as an Opportunity for Creating a Peace Environment

### **Conclusion**

The function of education in overcoming social and psychological problems caused by migration, the role of temporary education centers in facilitating adaptation to a new society, and suitability of the current education for multiculturalism were investigated from the perspective of Syrian educators. Moreover, how education should be shaped to create a peace environment and opportunity for all nations in the future was discussed. The participants emphasized that education is the most important issue among all problems, it is an area that should not be delayed and should be handled more carefully and meticulously during this period of time where forced migration brings many economic, social and psychological difficulties for both families and students as well as subjecting individuals to multidimensional problems. The traumas caused by the war on children are quite severe, and the increased duration of the war has caused many children to be deprived of their education for a long time. The importance of education for them increases twofold as it makes up for the lost time and the education environment functions as a therapy for them. On the other hand, the fact that parents have extremely long working hours in order to make a living prevents the family education, love and attention children must receive from their parents. In this respect, the Syrian educators stated that they had to fill this gap as well. The educators stated that they did not see themselves as just teachers, but they acted as guides for both parents and children, and they also dealt with their problems outside of school. The Syrian educators stated that the Syrian curriculum-oriented education system implemented in temporary education centers was insufficient in terms of multiculturalism and coexistence of different ethnic and cultural elements. As a response to the question of how education should be structured for a world in which everybody is accepted within the system, differences are preserved, and people live together in respect and peace, the participants proposed a system that is generally built on the common moral values of each humanity-based group and mentality.

### **Araştırma Etik Taahhüt Metni**

Yazarlar, yapılan bu çalışmada bilimsel etik ve alıntı kurallarına uyulduğunu taahhüt etmiştir.